

Information vid dödsboförvaltning – om anhörig till huvudmannen avlider

Om du får kännedom om att din huvudman har del i ett dödsbo—genom relation eller släktskap till den avlidne eller genom testamente—ska du anmäla detta till överförmyndaren så snart som möjligt. Överförmyndaren kommer då att inleda ett dödsboärende och bevaka att processen rör sig framåt. Om dödsboärendet drar ut på tiden kommer överförmyndaren att begära särskilda redogörelser av dig.

1. Behörighet att företräda huvudman

Om du är förmyndare åt en underårig eller förvaltare med ansvar för att bevaka huvudmannens rätt är det under alla omständigheter ditt uppdrag att företräda barnet/huvudmannen i dödsboet. Detsamma gäller om du är god man åt någon som inte förstår vad saken gäller. Om du är god man åt någon som förstår vad saken gäller utgår vi från att du företräder huvudmannen om inget annat sägs. Om huvudmannen insisterar på att företräda sig själv i dödsboet (ev. med dig som rådgivare) måste du inkomma med skriftligt intyg från huvudmannen att detta stämmer och som klargör vilken roll, om någon, som du som god man kommer att ha i processen.

Om du och din huvudman är delägare i samma dödsbo är du jävig och får inte företräda huvudmannen. Jäv gäller även om det är någon anhörig till ställföreträdaren som är delägare, eller om du utövar uppdraget gemensamt med den som är jävig. Om du är osäker på om det finns en jävsproblematik, kontakta överförmyndaren! Om det visar sig att jäv föreligger kan en tillfällig god man enligt 11 kap. 2 § föräldrabalken behöva förordnas att företräda huvudmannen i dödsboärendet.

2. Bouppteckning

När det står klart att du ska företräda huvudmannen i dödsboet ska du verka för att det förrättas en bouppteckning snarast möjligt. Bouppteckningen ska förrättas inom tre månader från dödsfallet och vara inskickad till Skatteverket för registrering (i praktiken ett godkännande) inom fyra månader från dödsfallet. Om dödsboet av någon anledning behöver mer tid måste anstånd begäras hos skatteverket. Observera att skatteverket kan förelägga dödsboet med vite att inkomma med bouppteckning om tidsramarna inte följs.

Vid bouppteckningsförrättningen ska det etableras vilka som äger dödsboet och vilka tillgångar och skulder som förelåg på dödsdagen. Det är vid bouppteckningen som eventuella testamenten ska presenteras och efterlevande make/maka eller sambo kan anföra särskilda förbehåll enligt äktenskapsbalken resp. sambolagen. Om du själv företräder en efterlevande make/maka eller sambo är det viktigt att du i förväg undersöker om det är något som du behöver tänka på. Om du inte kan få fram denna information själv kan du behöva konsultera en jurist i förväg.

Det är fördelaktigt att du kan närvara vid förrättningen, fysiskt eller via telefon, men om du inte kan det är det under alla omständigheter viktigt att du ser till att eventuella anföranden tas med och att du hålls informerad om vad som framkom vid förrättningen.

2.1 Testamenten

Vid bouppteckningen ska normalt testamenten presenteras. Du ska som företrädare delges dessa testamenten för huvudmannens räkning. I detta skede ska du ta ställning till om du vill klandra testamentet eller begära jämkning, något som måste göras inom 6 månader från det att du tog del av testamentet.

- Man kan klandra ett testamente om man menar att det bör anses vara ogiltigt på grund av tekniska brister (ex. att originalhandlingen saknas) eller att det är framtaget under bedrägliga former – detta görs genom ansökan till domstol.
- Man kan begära jämkning om testamentet visserligen är korrekt upprättat men att det föreslår en uppdelning av arvet som kränker din huvudmans rätt till sin laglott. En begäran om jämkning för laglotten ska lämnas skriftligen till den eller de som är förmånstagare i testamentet. Om de vägrar godta begäran får stämningsansökan om förmånstagarna lämnas till domstol. **Det rekommenderas att man konsulterar en jurist om det finns problem med ett testamente.**

Som förmyndare, god man eller förvaltare kan du inte godkänna ett testamente även om du inte har några invändningar. Detta betyder att dödsboet måste invänta att klanderfristen på 6 månader löper ut innan de kan gå vidare i enlighet med vad som anges i testamentet. Detta betyder att huvudmannen förblir dödsbodelägare under väntetiden även om huvudmannen görs arvlös genom testamente, och att du alltså måste inkluderas i dödsboförvaltningen fram till dess det vinner laga kraft.

2.2 Försäkringsförmånstaganden

Vid bouppteckningen ska det uppges om det finns några försäkringsförmånstaganden som ska utbetalas med anledning av huvudmannens död. Som företrädare är det viktigt att du följer upp vad dessa förmånstaganden avser eftersom *vissa* förmånstaganden kan vara laglottskränkande. Framförallt handlar det om *kapitalförsäkringar* som är en sparform som involverar fonder och aktier men som är utformad som en försäkring och som kan ha en enskild förmånstagare anvisad. **Det rekommenderas att man konsulterar en jurist om det finns problem med ett försäkringsförmånstagande.**

2.3 Bodelning

Om din huvudman är efterlevande sambo eller make/make kan det bli aktuellt med bodelning av samboegendom eller giftorättsgods. Observera att bodelning inte är obligatoriskt vid samboskap och att den endast är efterlevande sambo som kan begära bodelning – du ska endast begära bodelning om den avlidne ägde större delen av samboegendomen, annars kommer din huvudman att lida ekonomisk skada av åtgärden!

Om din huvudman var gift med den avlidne måste bodelning av giftorättsgods göras enligt äktenskapsbalken. Det finns även ett flertal saker att tänka på om den avlidne maken hade

barn utanför äktenskapet (sk. särkullbarn) och där det finns särskilda åtgärder som kan vidtas för att skydda den efterlevandes intressen – konsultera en jurist om du är osäker!

2.4 Ensam dödsbodelägare

Av bouppteckningen kan mycket väl framgå att din huvudman är ensam dödsbodelägare, exempelvis på grund av huvudmannen är enda barnet eller på grund av din huvudman var gift med den avlidne och endast hade gemensamma barn.

Om det bara finns en dödsbodelägare upphör dödsboet som juridisk person att existera i samband med registreringen av bouppteckningen hos skatteverket – efter det är all egendom i dödsboets namn huvudmannens egen. I detta skede ska du fortfarande tillse att de tillgångar som står i den avlidnes namn ändras/flyttas så att de står i huvudmannens namn.

2.5 Saknas tillgångar i boet

Om det av bouppteckningen framgår att det saknas överskott i dödsboet kan det betyda att dödsboprocessen stannar efter bouppteckningen. Om huvudmannen däremot ägde tillgångar med osäker värdering, exempelvis fastigheter, fordon eller liknande, kan det dock visa sig att det uppstår ett överskott i efterhand som beror på felaktig värdering. Kontakta överförmyndaren om du är osäker på hur du ska gå vidare i dödsboärendet.

3. Efter bouppteckningen

Om det av bouppteckningen framgår att det finns minst två dödsbodelägare går man efter bouppteckningen in i processen att avveckla dödsboet inför *arvskiftet*. Arvskiftet är ett skriftligt avtal som ska upprättas mellan dödsbodelägarna och där det framgår hur arvslotten ska fördelas mellan delägarna. Arvskiftet upprättas normalt till sist när dödsboet har avvecklats i den mån det går.

3.1 Avtal och abonnemang

Avtal som huvudmannen är bunden av, inklusive hyresavtal, elavtal, telefonavtal, prenumerationer etc. bör avslutas så snart som möjligt – det är inte nödvändigt att vänta till efter bouppteckningen med detta om alla delägare är överens om åtgärden, men om det inte har gjorts innan bouppteckningen bör det göras snarast möjligt efter. En hyrd bostad kan i vissa fall vara mycket tids- och arbetskrävande att avveckla.

3.2 Avveckling av bohag

Värdefullt lösöre som inte någon arvinge gör anspråk på bör säljas i den mån det går. Egendom som endast har sentimentalvärde eller som får anses ha lägre värde än det skulle kosta att låta värdera får hanteras utifrån vad som är praktiskt. Viktigt att beakta den kostnad som bostaden kostar per månad att upprätthålla i förhållande till värdet på den egendom som förvaras i bostaden – fördröj inte uppsägning av bostad eller försäljning i onödan!

3.3 Fastighet eller bostadsrätt

Fast egendom eller nyttjanderätter såsom bostadsrätter kan normalt inte avyttras innan bouppteckningen är registrerad, men det är ofta aktuellt att göra detta innan arvskiftet. Eftersom din huvudman är delägare till dessa tillgångar måste du inhämta överförmyndarens samtycke till försäljning på samma sätt som om huvudmannen hade varit ensam delägare. Det är viktigt att du informerar övriga delägare om detta innan försäljningsprocessen inleds. (se "Information vid försäljning av fastighet eller bostadsrätt").

3.4 Arvskifte

När dödsboet är redo att skiftas ska en särskild arvskifteshandling upprättas. Arvskiftet måste vara skriftligt och ska vara undertecknat av samtliga dödsbodelägare eller av deras företrädare (såsom fullmaktshavare, förmyndare, god man eller förvaltare). Ett arvskifte bör även innehålla uppgifter som förklarar de förvaltningsåtgärder som vidtagits sedan bouppteckningen, dvs. vilka inkomster och utgifter som har tillkommit sedan dess, samt vilka avsättningar som har gjorts för exempelvis juristkostnader, kommande kapitalskatt och liknande. Arvskiftet ska självklart innehålla en beskrivning om vilken andel av arvslotten som tilldelas respektive delägare och vilka tillgångar som tilldelas.

När du som företrädare anser att det har upprättats ett arvskifte som du kan godta ska du underteckna detta och sedan ansöka om överförmyndarens samtycke till arvskifte (finns särskild blankett, kontakta överförmyndaren). Med ansökan ska bifogas arvskiftet i original och en ekonomisk redovisning från bouppteckning till arvskifte om denna redovisning inte direkt framgår av arvskifteshandlingen. Arvskifteshandlingen måste inte vara färdigt undertecknad av samtliga dödsbodelägare men du bör försäkra dig om att alla är beredda att alla samtycker eftersom ändringar i arvskifteshandlingen kräver nytt beslut av överförmyndaren – ansök först när du är säker på att du har "slutversionen" av arvskiftet.

OBS: Det är inte lämpligt att arvsmedlen skiftas rent praktiskt förrän efter att överförmyndaren har lämnat samtycke!

3.5 Redovisning av arvskiftet

När överförmyndaren har samtyckt till arvskiftet föreläggs ställföreträdaren att tillse att det verkställs i enlighet med avtalet och att inkomma med underlag för att detta har skett. Detta kan betyda att ställföreträdaren behöver inkomma med kontoutdrag, lagfartsutdrag och liknande ägandebevishandlingar.

4. Om dödsboet inte kommer överens

Vid oenighet mellan dödsbodelägarna kan en ansökan göras till tingsrätten om boutredningsman eller skiftesman, beroende på var i processen man befinner sig. Du som ställföreträdare är inte behörig att ansöka men det är överförmyndaren. Kontakta oss om det är uppenbara samarbetsproblem i dödsboet.

Kontakta överförmyndaren om det uppstår frågor!